

LBRIS

We know
books

**BOGDAN
ISOPESCU POP**

SALAMANDRA

(SAU DESPRE CHIPURILE NEBUNIEI NOASTRE). PAIATA

PROZĂ

EDITURA
CREATOR
BRAȘOV, 2025

CUPRINS

SALAMANDRA

1.....	7
2.....	13
3.....	14
4.....	18
5.....	21
6.....	25
7.....	29
8.....	32
9.....	35
10.....	36
11.....	37
12.....	44
13.....	50
14.....	54
15.....	56
16.....	60
17.....	62
18.....	63

19.....	66
20.....	69
21.....	71
22.....	72
23.....	73
24.....	75
25.....	78
26.....	80
27.....	81
28.....	83
29.....	84
30.....	86
31.....	88
32.....	91
33.....	94

PAIȚA

1. STRĂINUL.....	99
2. FEMEIA.....	111
3. COPILUL	113
4. PĂPUȘARUL.....	119
5. PAIȚA	122

Stau pe acoperiș, legat cu o cordelină de coșul din vârful cabanei. Bat ultimele țigle și radiez de oboseală și fericire la gândul că exteriorul e gata. Aproape de jur-împrejur e pădure – brad, fag, ceva mesteceni – pe margine câțiva arbuști roșii de coarne, iar în vale se întinde satul, dincolo de care, în depărtare, continuă muntele colțuros, gri-albăstrui, pătat de văi abrupte prin care urcă ultimii arbori. E senin, iar soarele îmi mângâie fața și brațele în orele dimineții târzii, aproape de prânz. Sunt singur în colțul ăsta uitat de lume, plin de viață primară, verde, foșnitor și sincer, dar singurătatea nu o simt, nu mă gândesc la ea, ca și cum acest concept nu ar exista. Sunt fericit!

— Frățioare, ai o țigară?

Bat în continuare țiglele, de un cărămiziu stins, simple, ca niște solzi ai unui pește dispărut sau pescuit de milioane de ani, așa cum erau cele de pe casa bunicii, casa pe care alergam cu frații mei, ca nebunii, spre disperarea dragei mele bătrâne. Bunica mea, Buni, cu ochii blânzi și mâini moi, ridate, cu degete lungi și unghii frumoase, nobile.

— Frățioare, ai o țigară?

Mai am trei țigle de pus și ard de nerăbdare să termin, să cobor, să îmi aprind o țigară și să privesc în reverie acoperișul de la depărtare, întreaga cabană terminată. Deja mă gândesc la următorul pas: amenajarea interiorului, cu pardoseala din scânduri late, băițuite în culoarea stejarului, cu bârne brune pe tavanul ce desparte parterul de micul dormitor de la etaj – bârne între care se așază perfect albul imperfect al zugrăvelii de var, dată cu bidineaua, pentru că vreau să dau aspectul unui interior vechi, dar proaspăt renovat. Pe peretele dinspre nord – șemineul, nu foarte mare, ci exact pe măsura încăperii centrale de jos, singura, de altfel, ce ține loc de cameră de zi, sufragerie și bucătărie. Șemineul are un intrând în partea superioară, un soi de nișă unde voi putea încălzi apă sau mâncare când am nevoie, fără a mai da drumul mașinii de gătit, și ea tot cu lemne.

— Ai o țigară?

Pe suprafața cărămizie a acoperișului începe să se proiecteze, firav, un chip care își mișcă gura într-un mod ciudat, umed, ce strălucește odată cu o parte din țigle. Însă, culmea, această imagine mișcătoare și fantastică nu mă surprinde și îmi continui treaba. Mai am trei țigle!

— Frățioare, una singură! M-auzi?

Deschid încet ochii și, deasupra mea, întrezăresc, în bezna nopții luminată de becul de pe hol, fața schizofrenului din salonul alăturat, FM își zice, cu ochii bulbucați și roșii de nesomn, cu gura umedă la colțuri, transpirată, o față inexpresivă, pietrificată,

ce se desprinde ușor-ușor de visul și de pe țiglele cabanei mele. Aplecat asupra mea, cu pantalonii de pijama căzuți aproape să-i dezvelească organele genitale, cu halatul atârând într-o parte – căci asistentele nu dau cordoane la casa de nebuni – FM mi se arată, în semiîntunericul salonului, ca un personaj fantastic, ușor de coșmar, care mă însoțește pe drumul dintre visul meu și realitatea salonului de spital. Și mai aveam de pus doar trei țigle!

Sunt buimac, dar mă ridic într-un cot și întind mâna spre sertarul noptierei metalice, cu colțuri rotunjite și prinsă de perete în caz că vreun nebun ar avea să se joace cu ea. Bag mâna și pipăi după pachetul de țigări, ultimul pe care îl mai am. Amețit, în pipăiala după țigări, trag prea tare de sertar și îl dărâm pe jos, cu un zgomot metalic, rece, tare, iar toate lucrurile se împrăștie care-ncotro pe gresia salonului. Sunt treaz de-acum, mama mă-sii de schizofren!

— Băi, e noapte, ce dracu' nu dormi?

— Uite-l! și-mi arată pachetul cu o grimasă în colțul gurii sale bălînde, un soi de zâmbet tâmp, amețit de atâtea medicamente. Iau una, frățioare, și-l pun la loc!

Scoate cu greu o țigară, atât de greu încât îmi pare o eternitate până ce închide la loc pachetul, și să-l bage prin locul gol al noptierei lipsite de sertarul ce zăcea pe jos. Pachetul cade pe fundul noptierei, iar FM se întoarce și pleacă din salon cu un zgomot nefiresc, metalic, ce însoțește ritmul pașilor săi.

În toată povestea asta nebună și nocturnă, FM reușise cumva să-și bage piciorul în sertarul căzut pe jos, iar acum îl târa după el, impasibil, pe holul secției pavate cu gresie, iscând un zgomot ritmic, cu pauze egale, de uzină, de bandă rulantă.

În zarva asta, cei doi colegi ai mei de salon se treziseră și priveau, beți de somn și fără a înțelege, când spre mine, când spre ușa rămasă deschisă, prin care străbăteau lumina holului și sunetul metalic, egal, lăsat de pașii lui FM. Se trezise inclusiv Nea Ion, semi-surdul, ce se chinuia să-și pună protezele auditive cu speranța că va înțelege ceva.

Are două proteze, câte una pentru fiecare ureche, dar una e stricată și mai tot timpul intră în microfonie cu cealaltă, dacă nu și le îndeasă bine în gaura pavilionului. Iar când se întâmplă asta, proteza stricată scoate un strigăt ascuțit, pe care el nu-l percepe în integralitatea sa, deși, din punct de vedere spațial, sunetul îi pătrunde direct în țeastă. Nouă însă ne atacă timpanele atât de tare, că ni se face părul măciucă, urechile ni se dau pe spate, ca la niște câini admonestați, și aproape lăcrimăm de durere.

E acel sunet din școală, când profesoara greșea unghiul sub care creta lăsa urme pe sticla neagră și mată a tablei și scârțâia de-ți lua auzul și te treceau fiori pe șira spinării. Așa și semi-surdul meu – de fapt aproape complet surd – cu microfonia protezei sale stricate.

Ce era mai rău pentru noi era că, de foarte multe ori, el părea a nu percepe acest sunet, această frecvență

țipătoare, și o vreme stătea și se uita gânditor la noi sau la pereți, până să împingă proteza bine în ureche – moment în care sunetul dispărea, spre ușurarea noastră.

L-au adus aici la două zile după venirea mea. De fapt, a venit singur la spital, la fel ca mine și Dorin, celălalt coleg de salon, cu gândul să se lase de băutură. În prima zi, când încă nu era cu noi, intrase în sevraj, se învineașea la față, iar asistentele îmi spuneau că se speriaseră rău de tot, de teamă că-l pierd.

În salon, în primele zile, l-am ajutat și eu, și Dorin – mai mult Dorin – văzând gesturile lui blege de băutură, ce ne dădeau de înțeleș că vrea să facă una sau alta, dar nu putea finaliza ceea ce dorea și accepta, cuminte și surd, ajutorul nostru, ca o păpușă stricată: i-am pus ciorapii în picioare, i-am dat apă, i-am scos și băgat aparatele auditive din și în urechi, cu tot cu țiuitul acela infernal, i-am aranjat perna să nu mai dea cu capul de bara patului metalic și alb de spital, ba chiar i-am aranjat lucrurile în două noptiere – căci adusese multe cu el, lucru neobișnuit într-un spital de nebuni, pentru că jumătate din pacienți fură cu o nonșalanță și o candoare aproape naturală.

Din fericire, în salon eram acum trei nebuni foarte de treabă, cu tot cu Nea Ion – onorabili, așa spune – așa că furtul era străin de noi. Și, pe măsură ce zilele treceau, devenisem așa de uniți și vigilenți, să nu ni se fure ceva, încât atunci când ieșeam la fumat, la masă sau pe afară, unul din noi rămânea în salon de pază.

Dar asta până în ziua când Dorin a avut grijă să pună la punct aproape toți nebunii din secție, astfel că nimeni nu îndrăznește să intre aiurea în salonul nostru și reușeam în felul acesta să ieșim toți trei fără grijă. Mai mult, când un alt pacient ne vizita, bătea cuminte la ușă – o regulă impusă tot de Dorin. Dacă unul din noi răspundea, nebunul intra. Dacă nu răspundea nimeni, făcea calea întoarsă spre salonul lui sau umbla de bezmetic prin secție.

Aveam și noroc, totuși, cu restul pacienților din secție, pentru că pe palierul nostru, de la etajul întâi, erau doar 7 sau 8 saloane de nebuni relativ cuminți – nebuni liberi, asta era termenul utilizat atât de pacienți, cât și de asistente, doctori și îngrijitori. Restul palierului, tot de vreo 7-8 saloane, era ocupat de închiși, separați de noi la mijlocul clădirii, după scara ce ne ducea la parter, la masă sau afară, cu o ușă mare de termopan, zdravă, cu două ochiuri mici de sticlă securizată.

Dincolo de această ușă, închisă mereu, se afla, ca în oglindă cu partea noastră, un culoar lung, cu saloane de-o parte și de alta, toate cu ușile închise sau deschise după un anumit program. Vedeam prin ochiurile de geam că erau anumite ore când personalul medical le dădea voie închișilor să iasă din saloane și să se plimbe pe culoar până în sala cu care se termina acest hol – o încăpere mare, cu mese și scaune, din ceea ce puteam zări, căci camera asta se afla în capătul opus al ușii mari, închise, de termopan.

Din secția închișilor mai auzeam uneori urlete sau vedeam personalul medical luând de brațe câte

un glumeț care fie avea bucurii la ușa dintre noi și bătea cu pumnii în ea, fie se încăiera cu un altul, fie alte lucruri de care n-aveam habar.

Ușa asta zdravănă de termopan maro, închisă, era un simbol, o diferență între boli și bolnavi, între gradele de nebunie – defecțiune ce ne afecta, în fond, creierele sau sufletele fiecăruia dintre noi. De-o parte eram noi, nebunii liberi să ne plimbăm prin toată clădirea și pe afară, cumiți și de încredere. Serioși! Sau doar cumiți, cum era schizofrenul FM, care asculta de toată lumea ca o jucărie cu telecomandă. De cealaltă parte erau ei, cei închiși – nu violenți mereu, sau nu toți, însă cu toane. Iar toanele astea pot fi periculoase fără cheie.

2

FM târa în continuare, robotic și impasibil, ser-tarul meu de la noptieră pe gresia bej, strălucitoare, a culoarului secției, fără intenția și nici puțința de a scăpa de el, pentru că mersul lui era mai degrabă un soi de mângâiere a pardoselii, astfel că distanța dintre sol și papucii săi albaștri, de cauciuc, era mereu constantă: zero centimetri – contact total și continuu, cu toate că se deplasa în toate direcțiile.

Și chiar așa mergea: în toate direcțiile, și te surprindea mereu, asemenea acelor jucării chinezești cu baterii, zgomotoase și pline de becuri de toate culorile, care se deplasează fără vreun sens sau direcție

clară, fie în dreapta, fie în stânga, fie drept înainte pentru 10 secunde, fie se învârtesc până amețești privind-le.

Cu toate că FM își târa picioarele mereu, cu pași extrem de mici și adus de spate, nu știu cum reușise să-și bage laba piciorului în sertarul meu, iar acum îl priveam cum iese cu el din salon, însoțit de un sunet de zurgălăi siniștri, tari, ca zgomotul unei mașinării de fabrică ce prelucrează tablă pe bandă rulantă. Iar toate lucrurile mele zăceau fie împrăștiate pe jos, fie îi însoțeau papucul lui FM odată cu sertarul meu.

Începeam să mă trezesc de-a binelea, iar regretul că nu terminasem acoperișul se estompa în semiîntunericul salonului și în zgomotul sacadat și egal de tablă. Întunericul și liniștea nopții accentuau zgomotul acestui ceas uriaș, al cărui mecanism nu bate, ci se târăște din ce în ce mai departe de salonul meu.

Un orologiu uriaș, stricat și fără ore, fără timp, dar care are memoria cadenței unui mecanism primordial. Un orologiu ce nu măsoară timpul, ci propriile mișcări ale limbilor. Iar ceasul ăsta ducea cu el o parte din lucrurile mele, o parte din mine și toate țiglele pe care nu apucasem să le pun pe cabană.

3

Țigările sunt obiect de contrabandă în toate lumile posibile, inclusiv la spitalul de nebuni. Dacă nu fumezi, ești un om sau un nebun liniștit. Dacă fumezi, atunci

există două posibilități: ai țigări sau nu ai – iar asta naște adevărate drame, în oricare situație te-ai afla.

Dacă ai țigări, nu vei avea liniște și vei ajunge să fumezi prin toate colțurile întunecate, retrase sau în afara secției, ascuns pe după copaci, departe de ochii nebunilor fără țigări. Dacă nu ai țigări, atunci ești prins sinistru de valul suferinței, al dependenței, în spitalul ăsta în care plictiseala te omoară și ajungi să cerșești la fiecare colț câte un fum.

În prima zi când am ajuns aici, m-am dus la locul special amenajat – sau, mai degrabă, special abandonat fumatului – căci era singura încăpere din toată secția în care caloriferul nu funcționa. Un geam uriaș, mereu deschis, pentru a nu ne asfixia, căci nebunii fumează mult, fie din dependență, fie de plictiseală. Iarnă. Frig.

Erau acolo două persoane: una fuma, cealaltă nu. Nu-și vorbeau, dar, dincolo de frigul ce domina încăperea, simțeam o stare de tensiune firavă între cei doi sau, mai degrabă, în atmosfera plină de fum a încăperii. Fumătorul privea pe geam și trăgea din țigară liniștit, în timp ce nefumătorul se uita cu o privire tâmpă, umilă, dar parcă în așteptare – când la fumător, când la fereastră, când în jos, când la pereți – și, minute după minute, această mișcare circulară, continuă și exactă năștea în mine o senzație similară cu cea provocată de ceasul format din FM și sertarul meu.

Însă tărașenia asta s-a întrerupt imediat ce fumătorul a dat să arunce chiștocul în sticla de plastic

pe jumătate tăiată, umplută cu apă, ce servea drept scrumieră:

— N-o arunca! Dă-mi-o mie! și, luând chiștocul din mâna fumătorului, a început să tragă cu nesaț, până când filtrul a pornit să fumege și să împrăștie în jurul nostru un miros înecăcios de plastic ars, de lână arsă.

Nefumătorul era, de fapt, unul dintre nebunii fără țigări, care pândea orice chiștoc al oricărui pacient dispus să-și stingă țigara înainte ca jarul să ajungă la filtru. Era primul meu contact cu drama țigărilor din spitalele de nebuni, dramă cu infinite fațete, care te răscolesc, te modifică, te fac mai bun sau mai rău în funcție de sufletul sau capul tău defect.

Am continuat să-mi fumez țigara, timp în care nefumătorul își reluase privitul circular în care, de data asta, eu devenisem una dintre ținte, după plecarea fumătorului. Nu știu dacă, în mintea sau în conștiința sa, eu eram o altă persoană sau dacă reprezentam doar un alt chiștoc, chiștocul etern. Îmi era milă și încercam să privesc pe geam, ocolind privirea celuiilalt. Eram amețit de pastile, țigara mă amețea și mai tare, și îmi era frig în camera asta abandonată fumatului. Așa că am dat să plec, întinzând chiștocul, cu un gest mărunț, nebunului de lângă mine – un chiștoc consistent, aproape o jumătate de țigară.

A fost una dintre cele mai mari greșeli pe care o poți face într-un spital de nebuni, greșeală pe care am repetat-o doar în primele zile, timp în care am dat mai multe țigări decât am fumat. Și asta pentru că gestul